

2. Bibikov, C. (1981). Ancient musical complex of mammoth bones: Essay in material and spiritual culture of the Paleolithic man. Kiev : Naukova Dumka, [in Russian].
3. Pasichnyk, L. (2007). Ukrainian folk instruments in the context of the formation of academic traditions. Achievements and prospects. Folk instrumental art at the turn of XX–XXI centuries : Proceedings of the International Scientific and Practical Conference, (pp. 236–237). Drohobych : Posvit [in Ukrainian].
4. Beregova, O. (2000). Trends of postmodernism in the chamber works of Ukrainian composers of the 80–90-ies of XX century. Candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].
5. Kushlyk, L. (2000). Folk musical instruments in calendar rituals in the Hutsul region. The traditional Carpathian music: Proceedings of the International Scientific Conference, (pp. 54–60). Koval–Ivano-Frankivsk–Nadvirna [in Ukrainian].
6. Kundys, R. (2013). The City of Lviv button school in the context of the national academic folk-instrumental art. Istoricheskie, filosofskie, politicheskie i yuridicheskie nayki, kultyrologia I iskystvovedenie. Voprosy teorii I praktiki, 3, 94–97 [in Russian].
7. Shafetya, V. (2010). The contribution of the heads of the folk orchestra of Lviv performing a repertoire of musical science and journalism. Naykovi zapysky Ternopil'skogo NPY im. V. Gnatuka, 1, 110–114 [in Ukrainian].
8. Lisnyak, I. (2017). Bandura Academic art of the late XX – early XXI century as a reflection of the leading trends of modern Ukrainian musical culture. Candidate's thesis. Kiev [in Ukrainian].
9. Kijanowska, L. (2007). Galician musical culture of the XIX–XX centuries. Chernivtsi : Knygy – XXI [in Ukrainian].
10. Sedlecka, T. I. (2011). Peculiarities of development of the repertoire of folk-orchestral ensembles on the contemporary stage. Aktyalni pytannya kultyrologii, 11, 56–60. Rivne : RGGU [in Ukrainian].
11. Pasichnyk, L. (2004). Arrangement (the arrangement) as a part of the modern repertoire of academic folk instrumental ensembles of Ukraine. Visnyk Prykarpatskogo universytetu, 7, 190–198. Ivano-Frankivsk : Plai [in Ukrainian].

УДК 792.82 (477)

*Тодорюк Юліана Іванівна,
викладач кафедри класичної хореографії
Київського національного університету
культури і мистецтв
to.yuliana@ukr.net*

ВИКОНАВСЬКА ТВОРЧІСТЬ ТЕТЯНИ ТАЯКІНОЇ В УКРАЇНСЬКОМУ БАЛЕТІ 1970-1980-Х РОКІВ

Мета роботи – виявлення особливостей виконавської творчості Тетяни Таякіної в українському балетному театрі 1970-1980-х рр. **Методологія.** На основі аналізу історіографії та джерел стало можливим систематизувати факти творчого шляху Т. Таякіної та дійти достовірних висновків. **Наукова новизна** полягає у виявленні особливостей виконавської творчості Тетяни Таякіної в українському балеті 70-80-х рр. ХХ ст. **Висновки.** Аналіз історіографії теми дослідження довів відсутність комплексного аналізу виконавської творчості Т. Таякіної в контексті розвитку українського балетного театру. Запорукою майбутнього виконавського успіху Т. Таякіної стало раннє виявлення хореографічних здібностей (Палац піонерів, м. Київ) та навчання у Київському хореографічному училищі у провідних

фахівців класичного танцю (В. Мей, Г. Кирилова та ін.). Широкий діапазон творчого амплуа Т. Таякіної реалізувався у виставах Київського ДАТОБ ім. Т. Шевченка у майстерному виконанні провідних партій балетів класичної спадщини (Сванільда, Одетта-Оділія, Аврора, Жізель, Маша, Кітрі, Сильфіда та ін.), балетах радянського періоду (Джюльетта, Анна в «Анні Кареніній», Ширін у «Легенді про кохання» та ін.), українських балетах (Мавка в Лісовій пісні), партії в балеті «В ім'я життя»). Зміцненню таланту та поширенню слави балерини сприяла її співтворчість з партнером В. Ковтуном. Перемогами на міжнародних балетних форумах у Варні (Болгарія, 1970), Москві (Росія, 1973) та Парижі (Франція, 1977) вони прислужились піднесенню авторитету українських танцівників на світовій хореографічній сцені. Визначний рівень технічної досконалості балерини та її яскрава акторська манера виконання й досі залишаються блискучим взірцем для сучасного покоління танцівників.

Ключові слова: Таякіна Тетяна, український балетний театр, класичний танець, балет.

Тодорюк Юліана Івановна, преподаватель кафедры классической хореографии Киевского национального университета культуры и искусств

Исполнительское творчество Татьяны Таякиной в украинском балете 1970-1980-х годов

Цель работы – выявление особенностей исполнительского творчества Татьяны Таякиной в украинском балетном театре 1970-1980-х гг. **Методология.** На основе анализа историографии и источников стало возможным систематизировать факты творческого пути Т. Таякиной и прийти к достоверным выводам. **Научная новизна** заключается в выявлении особенностей исполнительского творчества Татьяны Таякиной в украинском балете 70-80-х гг. XX в. **Выводы.** Анализ историографии темы исследования доказал отсутствие комплексного анализа исполнительского творчества Т. Таякиной в контексте развития украинского балетного театра. Залогом будущего исполнительского успеха Т. Таякиной стало раннее выявление хореографических способностей (Дворец пионеров, г. Киев) и обучение в Киевском хореографическом училище у ведущих специалистов классического танца (В. Мэй, Г. Кириллова и др.). Широкий диапазон творческого амплуа Т. Таякиной реализовался в спектаклях Киевского ДАТОБ им. Т. Шевченко в мастерском исполнении ведущих партий балетов классического наследия (Сванильда, Одетта-Одилия, Аврора, Жізель, Маша, Китри, Сильфіда и др.), балетах советского периода (Джюльетта, Анна в «Анне Карениной», Ширин в «Легенде о любви» и др.), украинский балетах (Мавка в «Лесной песни», партии в балете «Во имя жизни»). Укреплению таланта и распространению славы балерины способствовала ее сотворчество с партнером В. Ковтуном. Победами на международных балетных форумах в Варне (Болгария, 1970), Москве (Россия, 1973) и Париже (Франция, 1977) они послужили повышению авторитета украинских танцоров на мировой хореографической сцене. Выдающийся уровень технического совершенства балерины и ее яркая актерская манера исполнения и до сих пор остаются блестящими образцом для современного поколения танцовщиков.

Ключевые слова: Таякина Татьяна, украинский балетный театр, классический танец, балет.

Todoryuk Yuliana, Lecturer of Classical Choreography Department, Kiev National University of Culture and Arts

The oeuvre of Tetyana Tayakina in the ukrainian ballet of the 1970-1980th year

Purpose of Article. The primary goal of the research is to reveal the features of the performing art of Tatyana Tayakina in the Ukrainian ballet theater of the 1970s-1980s. **Methodology.** The methodology of the study is based on the analysis of historiography and sources which have made possible to systematize the facts of the creative path of T. Tayakina and to reach the profound conclusions. **The scientific novelty** consists in revealing the features of the performing art of Tatyana Tayakina in the Ukrainian ballet of the 70-80s. of the XX century. **Conclusions.** The analysis of the historiography of the research topic was proved by the absence of a comprehensive analysis of the performing creativity of T. Tayakina in the context of the development of the Ukrainian ballet theater. The key to the future performance success of T. Tayakina was the early identification of

choreographic abilities (the Palace of Pioneers, Kiev) and training at the Kiev Choreographic School among the leading experts of the classical dance (V. Mei, G. Kirillov, etc.). A wide range of T. Tayakina's creative roles was realized in the performances of the Kyiv GATob. in the master performance of the leading parties of the ballets of the classical heritage (Svanilda, Odette Odile, Aurora, Giselle, Masha, Kitri, Sylphide, etc.), ballets of the Soviet period (Juliet, Anna in Anna Karenina, Shirin in Legend of love, "etc.), Ukrainian ballets (Mavka in Lesnoy Pesni, the ballet "In the Name of Life"). Strengthening talent and spread the glory of the ballerina contributed to her co-creation with partner V. Kovtun. The international ballet forums' wins in Varna (Bulgaria, 1970), Moscow (Russia, 1973) and Paris (France, 1977) contributed to the raise of Ukrainian dancers' prestige in the world choreographic scene. The outstanding level of technical perfection of the ballerina and her bright acting manner of performance remain an excellent example for the modern generation of dancers.

Key words: Tayakina Tetyana, Ukrainian ballet theater, classical dance, ballet.

Актуальність теми дослідження. Відтворення цілісної панорами розвитку вітчизняного балетного мистецтва, відкриття білих плям задля об'єктивного аналізу поступу українського хореографічного мистецтва є одним з актуальних завдань сучасного мистецтвознавства, культурології, історичної науки. Вагомий внесок у розвиток українського балетного мистецтва зробила Тетяна Таякіна – видатна балерина, відомий педагог. На жаль, виконавське балетне мистецтво не піддано комплексному аналізу.

Аналіз досліджень і публікацій. У часи активної виконавської діяльності Т. Таякіної (70-80-і рр. ХХ ст.) у періодичній пресі постійно з'являлись публікації, присвячені майстерності балерини (Ф. Баклан [2], І. Диченко [3], Т. Сатаєва [5], М. Тамарова [9] та ін.). У дослідженнях, присвячених загальним проблемам розвитку українського балетного театру, Ю. Станішевський [6; 7] приділяє увагу діяльності Т. Таякіної, однак це не може задовольнити потребу в спеціальному дослідженні. Сучасні різноаспектні наукові публікації лише побіжно згадують творчість балерини (С. Афанасьєв [1], В. Кондратюк [4] та ін.). На жаль, комплексного дослідження творчості Т. Таякіної у балетному мистецтві України, зокрема, її виконавської діяльності, проведено не було.

Метою дослідження є виявлення особливостей виконавської творчості Тетяни Таякіної в українському балетному театрі 1970-1980-х рр.

Виклад основного матеріалу. Народилася Тетяна Олексіївна Таякіна 12 січня 1951 р. в Києві у родині робітників. Займатися танцями почала у місцевому Палаці піонерів у колишньої балетної артистки Л. Кримської, яка й порадила дівчинці вступити до Київського хореографічного училища. Про своїх батьків та першу зустріч із балетом Т. Таякіна згодом згадувала: «Мене віддали у балет в 10 років. Мама працювала продавщицею в магазині передплатних видань. Папа був водієм. Дитину ні з ким було залишити, тому мене відправили до Палацу піонерів. Там дівчата ходили у красивих сукнях, у коридорі повторювали па. Я попросилася до балетного класу. Спочатку займалися по дві години. А коли навантаження збільшилось, думала – залишу. Але в мене такий характер: повинна довести, що можу краще. Танцювала навіть вночі. А на вступному іспиті в хореографічне училище мамі сказали, що у мене стирчать коліна. Тому прийняли умовно, на півроку. Коліна втягнулися, і я залишилася» [8].

У Київському хореографічному училищі Т. Таякіна навчалася в класі видатного педагога класичного танцю Варвари Мей. Серед інших педагогів її наставниками були: Г. Кирилова, О. Попова, Ф. Баклан, Є. Зайцев, О. Муха. Ще навчаючись, Т. Таякіна здобула свою першу творчу перемогу – її було відзначено званням лауреата Всесоюзного конкурсу молодих балетмейстерів та виконавців. До Київського академічного театру опери та балету імені Тараса Шевченка Тетяна Таякіна прийшла 1969 року по закінченні училища, і одразу з успіхом виступила у балетах «Кіт у чоботях» В. Гомоляки та «Копелія» Л. Деліба (підготовлено під керівництвом педагогів-репетиторів І. Соніної та Є. Ершової). Про роботу дебютантки у балеті «Копелія» (партія Сванільди) М. Тамарова писала: «Мені здається, що той успіх, який приніс Таякіній перший виступ у провідній партії, цілком закономірний. Її неабияке обдаровання, граціозність, артистичність підкріплені легкістю технічно сильного танцю. Я не боюся захвалити Таякіну, бо впевнена, що успіх не запаморочить їй голову. Вона працююча, скромна і, безперечно, розуміє, що це тільки вдала “заявка”, тільки початок творчого шляху. Шляху невинного удосконалення майстерності, величезної повсякденної праці» [9].

Прекрасна професійна підготовка дала балерині змогу досить швидко опанувати майже весь репертуар балетної трупи. З’явилися такі партії, як Одетта-Оділія («Лебедине озеро» П. Чайковського), Аврора («Спляча красуня» П. Чайковського), Жізель (однойменний балет А. Адана), Кітрі («Дон Кіхот» Л. Мінкуса), Джульетта («Ромео і Джульетта» С. Прокоф’єва), Нікія («Баядерка» Л. Мінкуса), Сільфіда (однойменний балет Х.-С. Левенсхольда), Анна («Анна Кареніна» Р. Щедріна), Ширін («Легенда про кохання» А. Мелікова), Мавка («Лісова пісня» М. Скорульського) тощо. «Блискуча підготовка, яку артистка отримала в училищі, і працелюбність дозволили їй завершити перший сезон з п’ятьма провідними партіями, – писав про артистку 1978 року мистецтвознавець В. Туркевич. – Звичайно, не всі вони були виконані на однаково високому рівні, але юна балерина заявила про широту свого творчого амплуа, яке дозволило їй цікаво й самобутньо виконувати як лірико-комічні, так і чисто романтичні партії» [10].

Сама ж Тетяна Таякіна згодом призналася, що на початку кар’єри погоджувалася на всі партії, які їй пропонували. Але, отримавши статус примі-балерини, стала відмовлятися від ролей, які, на її думку, не пасували їй зовнішньо. Так, поза репертуаром танцівниці опинилися партія Егіни («Спартак» А. Хачатуряна), Зарема («Бахчисарайський фонтан» Б. Асаф’єва), Кармен («Кармен-сюїта» Ж. Бізе – Р. Щедріна) [8].

Однією з найулюбленіших ролей балерини завжди залишалася Одетта-Оділія із славнозвісного «Лебединого озера» П. Чайковського. «Одетта-Таякіна, – писала про артистку Г. Цимбал, – тендітна і довірлива, вона без вагань віддає своє кохання, свої надії Зігфриду. А він, натхненний і відвертий, приймає їх як торжество своїх мрій, клянеться бути відданим і вірним їй до кінця. Кантиленністю обертань, поетичністю арабесків проникнута “лебедина” пластика Одетти-Таякіної і як антипод їй – чорний лебідь зла – Оділія. Кожна балерина

по-своєму трактує діалектику цих двох образів. Тетяна бачить її у непримиреному конфлікті добра і зла. Її Оділія вражає чарами своєї самозакоханості, ще раз перевіряючи їх можливості бравурною стихією танцю...» [11].

Справжнє акторське обдарування Т. Таякіної розкрилося в образі Джульєтти. «Вкотре вже на наших очах бореться за своє щастя дівчинка Джульєтта, яку Тетяна Таякіна грає такої безпосередньою, сильною і життєрадісною, справжньою дочкою епохи Відродження, – писала про артистку балетознавець Т. Сатаєва. – Це вона запалює своїм поривом тендітного мрійника Ромео, веде його до трагічного і світлого фіналу, вона, схожа на палаючий факел» [5].

Але по-справжньому яскраво таланти Тетяни Такиною розкрився, коли вона почала виступати в парі з майбутнім чоловіком – Валерієм Ковтуном – досвідченим прем'єром, майстром віртуозного чоловічого танцю на сцені Київського ДАТОБ ім. Т. Шевченка. «Валера був старший за мене на шість років, – згадувала в одному з інтерв'ю Т. Таякіна. – Коли він почав працювати в театрі, я ходила на всі його вистави. Нас поставили в дуеті. Кажуть, хочеш посварити сімейну пару, постав її танцювати. Кожен починає доводити, що він головний. У нас все було зовсім не так...» [8]. На думку мистецтвознавців, обох артистів об'єднувала не лише досконалість танцювальної техніки, а й «співзвучність у відчутті мистецтва танцю», вміння «творити на сцені близькі за духом образи героїв, почуття яких виливались у глибокі й проникливі поеми про вічну й неповторну поезію кохання» [10, 2].

Перший спільний виступ Тетяни Таякіної і Валерія Ковтуна відбувся у балеті «Спляча красуня». Тогочасні балетознавці зазначали, що акварельність партії Аврори в цій виставі доповнювала аристократизм пластики принца Дезіре [11].

Відомо, що в роботі над «Лебединим озером» П. Чайковського артистам допомагала всесвітньовідома радянська прима-балерина Великого театру (Москва) Галина Уланова. Прислуховуючись до її порад, танцівники віднайшли власне вирішення створюваних образів.

Найулюбленішим балетом Т. Таякіної та В. Ковтуна стала «Жізель» А. Адана. «Героїня Таякіної не відчуває тієї ніяковості перед Альбертом – Ковтуном, яку часто демонструють балерини, – писала Г. Цимбал. – А він радий бачити цю просту і чарівну дівчину. Їх дует (в першій дії) – це гармонія взаєморозуміння і юнацького захоплення. Вони не підозрюють небезпеки. І саме непідготовленість Жізелі приводить її до трагедії – краху довір'я і світлих надій на щастя. Таякіна-віліса ніби знаходиться між двома світами... Адажію в другій дії забарвлене в елегантні тони. Юні герої багато втратили, а ще більше пізнали, і їх дует звучить як символ мудрості...» [11].

Із великою емоційністю танцівники грали на сцені трагічну долю Мавки та Лукаша у феєричній «Лісовій пісні» М. Скорульського. За свідченням рецензентів, герої Лесі Українки у виконанні цих артистів були одухотвореними, натхненними, поетичними. Їхній танець був сповнений власної імпровізації, свободи і легкості.

Напруженим етапом у творчості Тетяни Таякіної і Валерія Ковтуна стало створення ними яскравих шекспірівських образів Ромео і Джульєтти в однойменному балеті С. Прокоф'єва. Успішне виконання цих партій переконливо довело творчу багатогранність танцівників, вміння швидкого образного перетворення та емоційної витримки.

Важливим етапом творчої роботи артистів стала їх участь у третій частині балетного триптиха «В ім'я життя» на музику Д. Шостаковича, Б. Лятошинського, А. Штогаренка, присвячену післявоєнному життю українців 1950-х років (постановка Анатолія Шекери).

Варто наголосити, що із повною хореографічною свободою танцівники виконували не лише класичний театральний репертуар, а й сучасну хореографію. Так, у квітні 1978 року на першому сольному концерті артистами було виконано (вперше на території Радянського Союзу) уривок з балету німецького хореографа Джона Кранко «Євгеній Онєгін» на музику П. Чайковського [5].

Спільна творчість Таякіної і Ковтуна увінчалася кількома значними здобутками, які відіграли важливу роль у зміцненні авторитету українського балету на світовій хореографічній сцені. Так, 1970 р. артисти взяли участь у П'ятому міжнародному конкурсі балету у Варні (Болгарія), де здобули третю премію і бронзові медалі хореографічного змагання. Окрім академічного репертуару у Варні вони виконали хореографічну мініатюру «Де ти?» на музику Р. Щедрина у постановці Г. Майорова.

На Другому міжнародному конкурсі артистів балету у Москві 1973 р. танцівники отримали другу премію і срібні медалі. 1977 р. на запрошення народної артистки СРСР М. Плісецької, танцювальна пара взяла участь у Четвертому міжнародному фестивалі танцю в Парижі, де за виконання «Великого класичного па» на музику Д. Обера в хореографії В. Гзовського отримали премії імені Ганни Павлової та Вацлава Ніжинського. Цього ж року за значні творчі досягнення на балетній сцені Тетяна Таякіна була визнана гідною звання народної артистки УРСР.

У zenіті творчої кар'єри Тетяни Таякіної та її партнера на кіностудії «Укртелефільм» було створено стрічку «Чарівники танцю» (1978), присвячену артистам. Автори фільму – режисер Р. Олексіїв, оператори А. Басов і В. Манюков, художник В. Ясько – передали найтонші штрихи, якими артисти розкривають образи, передають музичність і різнобарв'я пластичних інтонацій, звертають увагу глядача на деталі, що в театрі найчастіше випадають з поля зору. «Візитною картою віртуозної виконавської майстерності у класичному балеті є па-де-де Кітрі і Базиля з “Дон Кіхота” Л. Мінкуса, – писав про колег відомий український танцівник Федір Баклан. – Розпочавши цим номером фільм, режисер показує, що Таякіна й Ковтун досконало володіють технікою... Наступний епізод підтверджує цю думку: йде сцена з “Ромео і Джульєтти” С. Прокоф'єва, яка вимагає від виконавців значного психологізму. Оператор вміло використовує крупні плани, виразно передаючи нюанси внутрішнього стану героїв. Сцена з III акту «Лісової пісні» М. Скорульського дає уявлення про творчість артистів в сучасних радянських балетах. Таякіна і Ковтун танцюють цей спектакль з величезним успіхом під час

численних гастролей київського балету, отже, доречні кадри, які демонструють реакцію зарубіжних глядачів на виступ наших солістів...» [2].

1980 р. Тетяні Таякіній було присуджено почесне звання народної артистки СРСР. А 1986 року за створення головних партій у балетах «Лісова пісня» М. Скорульського та «Спляча красуня» П. Чайковського на сцені Київського академічного театру опери та балету ім. Т. Шевченка та активну концертну діяльність, артистка була нагороджена Шевченківської премією.

Залишила театр Тетяна Таякіна у 1989 р. В одному з інтерв'ю вона призналася: «Я могла б ще кілька років танцювати. Але виходило вже трохи не так, як раніше. Я досягла всього, чого хотіла. Виявляти жалість в балеті – шкідливо. Одного разу я три місяці готувалася до прем'єри “Баядерки”. Про цей спектакль я мріяла півжиття! На останній репетиції у мене зіскочила колінна чашечка. Я йшла по сцені і раптом впала. На прем'єру я прийшла в гіпсі і дивилася, як мою партію танцює інша. Я це витримала...» [8].

До виходу на балетну пенсію Т. Таякіна вже закінчила Державний інститут театрального мистецтва імені А. Луначарського у Москві, де отримала диплом за спеціальністю «Педагог-балетмейстер», але на рідній сцені не залишилася – присвятила себе педагогічній роботі. Упродовж 1989–2010 рр. працювала художнім керівником, а потім і директором Київського хореографічного училища. Після смерті чоловіка, Валерія Ковтуна, на запрошення компанії Ochi International Ballet Т. Таякіна продовжила його роботу у балетній студії в м. Нагоя (Японія). Але ці сторінки творчої біографії Т. Таякіної потребують додаткових досліджень.

Наукова новизна полягає у виявленні особливостей виконавської творчості Тетяни Таякіної в українському балеті 70-80-х рр. ХХ ст.

Висновки. Аналіз історіографії теми дослідження довів відсутність комплексного аналізу виконавської творчості Т. Таякіної в контексті розвитку українського балетного театру. Запорукою майбутнього виконавського успіху Т. Таякіної стало раннє виявлення хореографічних здібностей (Палац піонерів, м. Київ) та навчання у Київському хореографічному училищі у провідних фахівців класичного танцю (В. Мей, Г. Кирилова та ін.). Широкий діапазон творчого амплуа Т. Таякіної реалізувався у виставах Київського ДАТОБ ім. Т. Шевченка у майстерному виконанні провідних партій балетів класичної спадщини (Сванільда, Одетта-Оділія, Аврора, Жізель, Маша, Кітрі, Сильфіда та ін.), балетах радянського періоду (Джульєтта, Анна в «Анні Кареніній», Ширін у «Легенді про кохання» та ін.), українських балетах (Мавка в Лісовій пісні), партії «В ім'я життя»). Зміцненню таланту та поширенню слави балерини сприяла її співтворчість з партнером В. Ковтуном. Перемогами на міжнародних балетних форумах у Варні (Болгарія, 1970), Москві (Росія, 1973) та Парижі (Франція, 1977) вони прислужились піднесенню авторитету українських танцівників на світовій хореографічній сцені. Визначний рівень технічної досконалості балерини та її яскрава акторська манера виконання й досі залишаються блискучим взірцем для сучасного покоління танцівників.

Представлена наукова стаття є лише одним з перших кроків на шляху виявлення ролі творчості Т. Таякіної у розвитку вітчизняного хореографічного мистецтва (педагогічна та художньо-адміністративна діяльність у хореографічному училищі та ін.).

Література

1. Афанасьєв С. М. До історії київської школи чоловічого балетного виконавства: 60-70-ті роки ХХ століття / Сергій Миколайович Афанасьєв // *Культура і сучасність*. – 2015. – №2 – С. 87–92.
2. Баклан Ф. Чарівники танцю / Ф. Баклан // *Культура і життя*. – 1978. – 26 листопада. – С. 2.
3. Диченко І. Танцюють Таякіна і Ковтун / І. Диченко // *Молода гвардія*. – 1976. – 24 березня. – С. 4.
4. Кондратюк В. Ю. Творчість Валерія Ковтуна в контексті розвитку хореографічного мистецтва України / Вікторія Кондратюк // *Молодий вчений*. – 2016. – №11(38). – С. 268–270.
5. Сатаєва Т. Чтобы парить как птица / Т. Сатаєва // *Комсомольское знамя*. – 1978. – 20 июля. – С. 3.
6. Станішевський Ю. Національний академічний театр опери та балету України імені Т. Шевченка: історія і сучасність / Юрій Станішевський. – К. : Музична Україна, 2002. – 734 с.
7. Станішевський Ю. Украинский балетный театр: история и современность / Ю. Станішевський. – К. : Музична Україна, 2008. – 411 с.
8. Стрижак А. «Куда-то ехать уже поздно...» [Електронний ресурс] / А. Стрижак // *Gazeta.ua*. – 2006. – 5 апреля. – Режим доступа : https://gazeta.ua/ru/articles/culture-newspaper/_kudato-ehat-uzhe-pozdno/108013
9. Тамарова М. Тільки початок / М. Тамарова // *Вечірній Київ*. – 1970. – 30 січня. – С. 2.
10. Туркевич В. Делегат з'їздів / В. Туркевич // *Театрально-концертний Київ*. – 1978. – № 5. – С. 2–3.
11. Цимбал Г. Гармонія балетного дуету / Г. Цимбал // *Культура і життя*. – 1977. – 16 червня. – С. 4.

References

1. Afanas`yev, S. M. (2015). To the history of the Kiev school of male ballet performances: 60-70-ies of the twentieth century. *Kul`tura i suchasnist`*, 2, 87–92 [in Ukrainian].
2. Baklan, F. (1978, November 26). Wizards of Dance. *Kul`tura i zhy`ttya*, p. 2 [in Ukrainian].
3. Dy`chenko, I. (1976, March 24). Dance Tayakin and Kovtun. *Moloda gvardiya*, p. 4 [in Ukrainian].
4. Kondratyuk, V. Yu. (2016). Valeriy Kovtun's creativity in the context of the development of choreographic art of Ukraine. *Molody`j vcheny`j*, 11(38), 268–270 [in Ukrainian].
5. Sataeva, T. (1978, July 20). To soar like a bird. *Komsomolskoe znamya*, p. 3 [in Russian].
6. Stanishevs`ky`j, Yu. (2002). National Academic Theater of Opera and Ballet of Ukraine named after T. Shevchenko: History and Modernity. Kyiv: Muzy`chna Ukrayina [in Ukrainian].
7. Stanishevs`ky`j, Yu. (2008). Ukrainian ballet theater: history and modernity. Kyiv: Muzy`chna Ukrayina [in Ukrainian].
8. Strizhak, A. (2006, April 5) «It's too late to go somewhere...». *Gazeta.ua*. Retrieved from https://gazeta.ua/ru/articles/culture-newspaper/_kudato-ehat-uzhe-pozdno/108013 [in Russian].
9. Tamarova, M. (1970, January 30). Just the beginning. *Vechirnij Ky`yiv*, p. 2 [in Ukrainian].
10. Turkevych, V. (1978). Congress delegate. *Teatral`no-koncertny`j Ky`yiv*, 5, 2–3 [in Ukrainian].
11. Sy`mbal, G. (1977, June 16). Harmony of ballet duo. *Kul`tura i zhy`ttya*, p. 4 [in Ukrainian].